

Voor het maken van deze notities is, naar mijn meening, een tijd van dertig minuten voldoende te achten.

Daarop kan met het schrijven van de uitwerking begonnen worden; voor nervositeit is geen aanleiding meer. In embryo ligt het werkstuk in het brein van den candidaat en in de aantekeningen vast, zoodat het uitschrijven neerkomt op het in voor anderen leesbaren en begrijpelijken vorm weergeven van hetgeen den candidaat thans klaar voor den geest staat. Voor dit schrijfwerk reserveer ik 90 minuten.

Recapituleerend verdeel ik dus den tijd globaal a.v.:

voor de eerste lezing van den tekst	20	minuten
voor de tweede lezing van den tekst, bestu- deering van de vraag enz.	20	"
voor het maken van de noodige aantekenin- gen, dienende als leidraad bij het neerschrij- ven van de uitwerking	30	"
voor het schrijven van de uitwerking	90	"
voor „diversen” en nalezen	20	"
	180	minuten

Men zal mij in gedachten tegenwerpen, dat sommige candidaten een zoo groot aantal pagina's volschrijven, dat zij daarmee onmogelijk in anderhalf uur gereed kunnen zijn. Ik wil hierop antwoorden, dat bij de beoordeeling van werkstukken nimmer de kwantiteit, maar uitsluitend de kwaliteit den doorslag geeft. Daar komt nog dit bij: Vele candidaten hebben de gewoonte de uitwerking te beginnen met een recapitulatie van het vraagstuk. Deze inleiding is ten eenemale overbodig en, daar zij onnoodig tijd kost, verwerpelijk.

Ten slotte zou ik de toekomstige examen-candidaten den raad willen geven, in den loop van hun studie langzamerhand „op tijd” te gaan werken, zoodat zij zich trainen de hun ter oefening door den docent opgegeven vraagstukken in het daarvoor op het examen genoemde aantal uren gereed te hebben.

Ik verbeeld mij niet in het bovenstaande iets nieuws te hebben gezegd; ongetwijfeld zullen de opleiders aan hunne leerlingen regelmatig soortgelijke adviezen hebben gegeven. Het kan m.i. echter geen kwaad, indien hetzelfde nog eens door een ander herhaald wordt, gezien de wijze, waarop vele vraagstukken op de examens worden uitgewerkt.

J. VAN HAMERSVELD

DE ELECTRICITEITS-ONDERNEMINGEN IN BELGIË

Wij hebben de eer hieronder enkele overwegingen te geven uit ons onlangs verschenen werk getrokken en betiteld: „L'Electricité en Belgique, Organisation Economique et Financière”. (Drukkerij Lesigne, Brussel 27, Liefdadigheidsstraat).

De wet van 10 Maart 1925, die de distributie van electriciteit in België regelt, bepaalt, dat de levering van stroom, aangewend voor verlichting, zoowel als voor kracht, monopolistisch georganiseerd moet zijn, indien het vermogen beneden 1.000 kilowatt ligt.

Alleen de levering van krachtstroom, waarvan het vermogen de 1.000 kilowatt overschrijdt, geschiedt, of zal na het afloopen van de vergunningen verleend vóór de wet van 10 Maart 1925, kunnen geschieden onder vrije concurrentie. Voor de bedrijven, welke vóór het van kracht worden van deze wet door overheidslichamen in eigen beheer geëxploi-

teerd werden, is het tijdstip waarop de levering van sterken krachtstroom in vrije mededinging mogelijk wordt voor alle lichamen dezelfde, nl. 1955, dus dertig jaar na het uitvaardigen van de wet.

De productie-organisatie.

De totale productie in België bedroeg 5,2 milliard kilowattuur in 1936 en 5,6 milliard in 1937.

Staat noch provincies, noch intercommunale instellingen houden zich bezig met de voortbrenging. Onder de openbare bestuurslichamen zijn nog slechts 11 gemeenten, die elektrische krachtcentrales exploiteeren. Doch deze bedrijven brengen slechts 4 pCt. van de totale Belgische productie voort. Voor zoover zij niet gecombineerd zijn, gaat de belangensfeer van dit beheer het kader van het grondgebied der betreffende gemeenten niet te buiten.

Wat de voortbrenging door particuliere bedrijven betreft dienen hun centrales in twee categorieën verdeeld te worden:

1°. De groep die de „distribuanten” genoemd wordt. Deze omvat de centrales, welke inzonderheid voor de behoeften van de electriciteitslevering opgericht werden en die allen stroom, welke zij voortbrengen, bij andere afzetten.

De distributiemaatschappijen maken deel uit van de „Union des Exploitations Electriques en Belgique” (U.E.E.B.), welke 31 elektrische krachtstations omvat en waarvan de voortbrenging 42 pCt. van de totale Belgische productie bedraagt.

2°. De groep van de zelfproducerende ondernemingen welke de centrales der industrieelen, die zelf in de behoeften van hun eigen industrien willen voorzien, omvat en welke slechts het teveel geproduceerde buiten hun bedrijf afzetten. De bedrijfsorganisatie, die 157 dezer centrales omvat, is de „Association des Centrales Electriques Industrielles de Belgique” (A.C.E.I.B.). De voortbrenging bereikt 48 pCt. van 's lands electriciteitsproductie. Tenslotte wordt nog 7 pCt. van de totale productie voortgebracht door „zelf-producenten”, die geen lid van de A.C.E.I.B. zijn. De meeste der centrales van beide groepen zijn onderling verbonden. Zij, die niet onderling verbonden zijn vertegenwoordigen slechts 1½ pCt. van het totale vermogen.

De organisatie van de productie binnen de groep der „zelf-producenten” wordt geregeld door 4 „Unions des Centrales Electriques” (U.C.E.), die de voortbrenging, de onderlinge levering en de verrekening coördineeren onder de 91 aangesloten centrales behorend tot 109 verschillende ondernemingen.

Deze regeling is getroffen zonder dat rechtstreeksche financiële banden gelegd werden tusschen de deelnemers, die ieder hun centrale steeds in eigendom behouden, doch de door een „dispacher” opgelegde discipline aanvaarden. Deze „dispacher” speelt de rol van dirigent en zorgt voor een harmonische exploitatie, terwijl hij slechts rekening houdt met het belang van de organisatie.

Boven deze coördinatie van den eersten graad bestaat er ook een van den tweeden graad, behartigd, door de „Union Générale Belge d'Electricité” (U.G.B.E.), die de voortbrenging van de 4 „Unions des Centrales Electriques (U.C.E.) en het interregionaal verkeer over deze U.C.E.'s verdeelt.

Organisatie van de distributie.

In de behoeften van de Belgische bevolking wordt als volgt voorzien: 20 pCt. door de gemeentelijke bedrijven, 10 pCt. door de intercommunale bedrijven, 70 pCt. door particuliere maatschappijen die bijna allen lid zijn van de „Union des Exploitations Electriques en Belgique”. Het valt aanstonds op, dat de organisatie van de distributie minder ver gevorderd is dan die van de voortbrenging. De gebieden, die door één-

zelfde onderneming — hetzij particuliere dan wel openbare — bediend worden, vertoonen zulke grillige grenzen, dat ze vaak grondgebieden insluiten, die reeds door een ander distributie- orgaan verzorgd worden. Om dezen toestand, die te wijten is aan het gemis van een algemeen plan voor de electricificatie van het land, te verbeteren, ware het voldoende de wet van 1 Maart 1922 betreffende de vereeniging van gemeenten, te verruimen, teneinde de oprichting te bevorderen van intercommunale bedrijven, die de openbare diensten van de gemeenten van éézelfde agglomeratie, zouden exploiteeren.

Een ander tendens in de organisatie van de distributie ontwaart men in de samenwerking tusschen openbare besturen en particuliere ondernemingen. De idee van het „gemengd bedrijf” schijnt snel veld te winnen. De gemeenten, die door eenzelfde „distributie”-maatschappij van electriciteit worden voorzien, nemen bij het afloopen hunner respectieve vergunningen, de gelegenheid waar om een intercommunaal bedrijf op te richten, waarin de gewezen vergunninghouder opgenomen wordt en waarmede zij een collectieve overeenkomst sluiten op basis van het „gemengd bedrijf”.

Talrijke voorbeelden zouden de steeds verdergaande specialisatie¹⁾ van onze electriciteitsbedrijven en de concentratie van de technische uitrusting voor productie en distributie kunnen aantonen. Een opmerkelijk verschijnsel is verder, dat de productiecapaciteit steeds toeneemt, terwijl het werkelijk verbruikte kwantum achteruitgelopen is.

Over het algemeen worden de installaties in België dan ook slecht benut. Dat is des te betreurenswaardiger, daar de productie van electriciteit gekenmerkt is door groote vaste installaties en de financieele lasten een belangrijk kostenbestanddeel vormen.

Financieele analyse.

Met het oog op het onderhavige onderzoek werd een logische rubricering gemaakt van de electriciteitsondernemingen. Aldus wordt onder de vennootschappen wier zetel in België gevestigd is, een onderscheid gemaakt tusschen de:

- Contrôlemaatschappijen, die geïnteresseerd zijn bij onze voortbrenging of distributie van electriciteit.
- Contrôlemaatschappijen, die ofschoon zij in België hun zetel hebben, niet rechtstreeks geïnteresseerd zijn bij onze electriciteitsnijverheid.
- Vennootschappen, die in België werken; de zgn. groep der „distribuanten”.
- Vennootschappen, die in België werken; de zgn. groep der „zelf-producenten”.
- Belgische vennootschappen, die in den vreemde werken.

Onder de contrôlemaatschappijen van de eerste groep vallen: Sofina, Electrobél, Traction et Electricité (Société Générale de Belgique), Electrorail (Empain), Electrotrust, Electrafina, Contibel, Secondaire, Compagnie Centrale de l'Industrie Electrique (Frateur), Engétra, Trusttram, Auxiliaire, Ineltra.

Hier volgen de resultaten, die betrekking hebben op de 47 bedrijfsmaatschappijen van de zgn. groep der „distribuanten”. Daar de analyse geldt voor het boekjaar, dat onmiddellijk aan de devaluatie van 30 Maart 1935 voorafgaat, zijn de resultaten uitgedrukt in Francs, waarvan de waarde gelijk staat met de munteenheid van vóór de devaluatie.

Het totaal actief dat 4.880 miljoen bedraagt is samengesteld uit:

	Millioen	%
Vaste installaties (na aftrek van afschrijvingen)	Fr. 3.115 d.i.	63.8
Realiseerbaar en vlottend	„ 1.765 d.i.	36.2
Totaal	Fr. 4.880 d.i.	100
De passieven omvatten:		
Aandeelen kapitaal	Fr. 2.045 d.i.	41.9
Agio	„ 111 d.i.	2.3
Meerwaarde door revalorisatie na 1926	„ 688 d.i.	14.1
Andere reserves	„ 380 d.i.	7.8
Obligaties	„ 732 d.i.	15.0
Crediteuren	„ 570 d.i.	11.7
Netto winst	„ 354 d.i.	7.2
Totaal	Fr. 4.880 d.i.	100

De netto-winst bedraagt na aftrek van onkosten en afschrijvingen 354 miljoen, dus 7.3 pCt. van de activa. In verhouding tot het aandeelenkapitaal, verhoogd met de reserves bereikt de netto-winst 11.2 pCt. en in verhouding tot het aandeelenkapitaal 17.3 pCt. De uitgekeerde winst belooft 311 miljoen. In verhouding tot het aandeelenkapitaal vermeerderd met de agioreserves is deze uitgekeerde winst 14.4 pCt.; in verhouding tot het gestorte kapitaal 15.2 pCt.

Deze uitkomsten, beschouwd vanuit de gezichtshoek van het geheele Belgische economisch leven, zijn zeer gunstig. Voor alle 7.334 Belgische N.V. tezamen bedraagt de uitgekeerde winst 4.5 pCt. van het gestorte kapitaal, terwijl dit percentage voor de electriciteitsmaatschappijen van de zgn. groep der „distribuanten” 15.2 pCt. bedraagt.

De winst van laatstgenoemde vennootschappen is dus 3.4 maal grooter dan de gemiddelde opbrengst van de gezamenlijke Belgische maatschappijen.

Een andere vergelijking. De totale winst van de naamlooze vennootschappen in België, wier exploitatierekening met een batig saldo eindigt, bedroeg 1.334 miljoen in genoemd boekjaar. Het aandeel van de electriciteitsmaatschappijen van de zgn. groep der „distribuanten” in dit bedrag is 354 miljoen, hetgeen niet minder dan 26.5 pCt. is.

Monopolievorming door middel van financieele betrekkingen.

Een onderzoek naar den invloed van de contrôlemaatschappijen toont aan, dat op zijn minst 94.7 pCt. van het actief der vennootschappen van de zgn. groep der „distribuanten” door deze contrôlemaatschappijen gecontroleerd wordt. De invloed van laatstgenoemde beperkt zich in België niet tot de electriciteitsmaatschappijen, maar strekt zich eveneens uit over de ondernemingen, die elektrische toestellen vervaardigen. Daarenboven zijn zij geïnteresseerd bij de gasnijverheid en bij tramwegmaatschappijen.

Kortom, vier machtige contrôlemaatschappijen:

Traction et Electricité, Electrobél, Electrorail en Sofina concentreren de Belgische electriciteitsondernemingen in „constellaties” met buitengewoon ingewikkelde betrekkingen. De vennootschappen, die niet binnen de invloedssfeer van deze contrôle-maatschappijen vallen, spelen op economisch en financieel gebied slechts een plaatselijke rol.

Op hun beurt maken deze vier groote „electroholdings” deel uit van een machtig concern, waarvan de Traction et Electricité het centrale punt vormt. Deze is een dochtermaatschappij van de Société Générale de Belgique. Ofschoon deze concentratie niet tot een super-holding geleid heeft, kan men toch het bestaan van een machtig „concern” eruit afleiden, dat in één enkele belangen-gemeenschap alle electro-holdings met de door hen gecontroleerde vennootschappen vormt.

¹⁾ Voortbrenging, vervoer, distributie, verkeer, doorvoer, levering, creditverleening voor vervaardiging en aankoop van elektrische apparaten, radiodistributie, intercommunale verbruikcoöperaties.

Anderzijds staat 94.7 pCt. van het kapitaal geïnvesteerd in de vennootschappen van den zgn. groep der „distribuanten” onder toezicht van de vier groote contrôlemaatschappijen, die trouwens onderling financieele belangen bij elkaar hebben, die door gemeenschappelijke beheerders worden behartigd.

De concurrentie, die deze holdings of de door hen gecontroleerde ondernemingen, onderling zouden kunnen voeren, heeft dan ook geen betekenis.

Waar de wet geen monopolie voor de levering instelt, daar ze de levering van sterken krachtstroom uitsluit, heeft de financieering er voor gezorgd, dat er toch een feitelijk monopolie bestaat.

Deze toestand, nog verergerd door het feit, dat de electriciteitsondernemingen eveneens de hand hebben gelegd op de gasbedrijven, dient grondig bestudeerd, daar hierin een belangrijk probleem ligt voor de ontwikkeling van nijverheid en handel.

LÉON MICHEL,

Docent bij de Rijksuniversiteit van Luik.

TWEE CURATOREN IN EEN FAILLISSEMENT

Gaarne betuig ik mijn dank aan den heer *Keuzenkamp* voor de uitvoerige wijze, waarop hij in het Juni-nummer 1938 van dit tijdschrift mijne voorstellen, verbetering te brengen in de afwikkeling van faillissementen, heeft behandeld. Wanneer ik nogmaals op dit onderwerp terugkom is het niet omdat ik hierover nog iets nieuws te zeggen heb, doch omdat ik, dankbaar maar nog niet voldaan, den heer *Keuzenkamp* nog iets te vragen heb.

En wel dit: Is bij consequente doorvoering van het door mij verdedigde systeem een afdoende verbetering in het beheer der faillissementsgelden te verwachten, en zoo ja, waarom?

De wonde plek in de verhouding Rechter Commissaris—curator is immers deze, dat de eerste niet weet en niet kan controleeren welke bedragen de curator ontvangt. Ik heb steeds gemeend, en ik meen nog, dat afdoende verbetering wordt verkregen, wanneer in ieder faillissement tot mede curator wordt benoemd een bankinstelling, uitsluitend met de taak, de gelden mede te ontvangen. Dit stelsel zal alleen met vrucht kunnen werken, wanneer het over de geheele linie, en dus niet incidenteel, wordt toegepast. Het meerendeel van de faillissementen bestaat wel uit non-valeurs, die na korten tijd wegens gebrek aan actief worden opgeheven, doch het is mij bekend, dat verschillende bankinstellingen van prima standing tegen een matige vergoeding bereid zijn, de hun toegedachte taak te aanvaarden.

Is eenmaal het beheer der gelden in goede banen geleid, dan zal ik gaarne mede-werken tot verwezenlijking van de plannen van den heer *Keuzenkamp*, die veel verder strekken dan de mijne en waartegen geen redelijke bezwaren gemaakt kunnen worden.

Rotterdam, Augustus 1938

A. DIRKZWAGER

Naschrift

Nadat mijn artikel „Twee curatoren in een faillissement” verschenen was, had ik het genoeg met *Mr Dirkzwager* een persoonlijk onderhoud te hebben over de wederzijdsche standpunten in deze aangelegenheid. Het is mij daarbij gebleken, dat *Mr Dirkzwager* van meening was, dat ik geen goed

woord over had voor zijne gedachte om naast den curator-beheerder een curator-bewaarder (bankier) te benoemen. Kan deze gedachte door mijn artikel werkelijk worden gewekt, dan heb ik mij onvoldoende scherp uitgedrukt. Zeker acht ik een dergelijke benoeming een verbetering van den bestaanden toestand, ik zou geen accountant zijn als ik de splitsing van functies in beheer en bewaring niet toejuiche. Ik achtte dit zoo van zelfsprekend dat ik daarover in mijn eerste bijdrage niet eens gerept heb. Wat ik echter tot uiting heb willen brengen en m.i. ook tot uiting gebracht heb, is: hiermede zijn wij er niet. Daarmede is dan tegelijk het antwoord gegeven op de vraag van *Mr Dirkzwager*: „Is bij consequente doorvoering van het door mij verdedigde systeem een afdoende verbetering in het beheer der faillissementsgelden te wachten”? Een verbetering is te wachten, een afdoende verbetering niet. Een verbetering is daarom reeds te wachten, omdat het kwaad van „kasvermenging” met al zijn verleidelijke gevolgen, een euvel waartegen *Mr Dirkzwager* reeds langen tijd op velerlei gebieden strijdt, er door zal worden verkleind. De goedwillende curator zal niet zoo snel in de verleiding worden gebracht om zich te vergrijpen aan de gelden van anderen voor zooverre zij niet onder zijn onmiddellijk bereik liggen en er zullen er dus zijn die niet bezwijken voor de verleiding nu zij op zich zelf kleiner is gemaakt. Echter zette ik reeds uiteen, dat men de grond der verduistering niet uitsluitend moet zoeken in vermenging van kassen, of een aanleg voor slordigheid, doch in het positieve gemis van nog andere eigenschappen die den rekenplichtingen eigen moeten zijn. Ik duidde ook aan waarom ik meen dat de eisch van twee handteekeningen in dat geval niet afdoende is. Ik herhaal de volgende in mijn artikel voorkomende zinsneden.

„De eisch van twee handteekeningen voor een geldige kwijting moge al een juridisch argument zijn om den debiteur „die de enkele handteekening aanvaardde als niet rechtsgeldig „gekwesten te beschouwen, als middel ter voorkoming van „boos opzet heeft deze eisch, gezien de maatschappelijke verhouding van advocaat tot vele debiteuren, weinig waarde. „Buitendien hoeveel debiteuren zullen er niet blijven die dien „eisch nimmer zullen kennen?”

Buitendien geeft de eisch van de afzonderlijke bewaring der gelden geen enkele zekerheid dat ook alles ontvangen is wat ontvangen moest worden, een zekerheid die toch voor alles moet bestaan.

Ten slotte is het middel geheel onvoldoende daar waar het gevolg van het faillissement niet uitsluitend liquidatie van alle activa is, doch het bedrijf wordt voortgezet. Hier krijgt men een voortzetting van den gewonen kringloop van geld-goederen-geld die alleen langs den weg van gescheiden functies t.o.v. het kasbeheer niet te controleeren is.

De bereidverklaring van *Mr Dirkzwager* om, indien het beheer der gelden eenmaal in goede banen is geleid, mede te werken aan de verwezenlijking van mijn plannen, die zooals hij zegt verder strekken dan de zijne en waartegen naar zijne meening geen redelijke bezwaren gemaakt kunnen worden, verheugt mij zeer. *Moet* dit dan in étappes gaan, in vredesnaam, maar liever zie ik de regeling in eens af.

T. KEUZENKAMP

LASTIGE GEVALLEN

De bedoeling van deze rubriek is gelegenheid te bieden lastige gevallen, die zich in de praktijk van den accountant voordoen of kunnen voordoen, — lastig, omdat er een onoplosbare tegenstrijdigheid tusschen theorie en praktijk schijnt